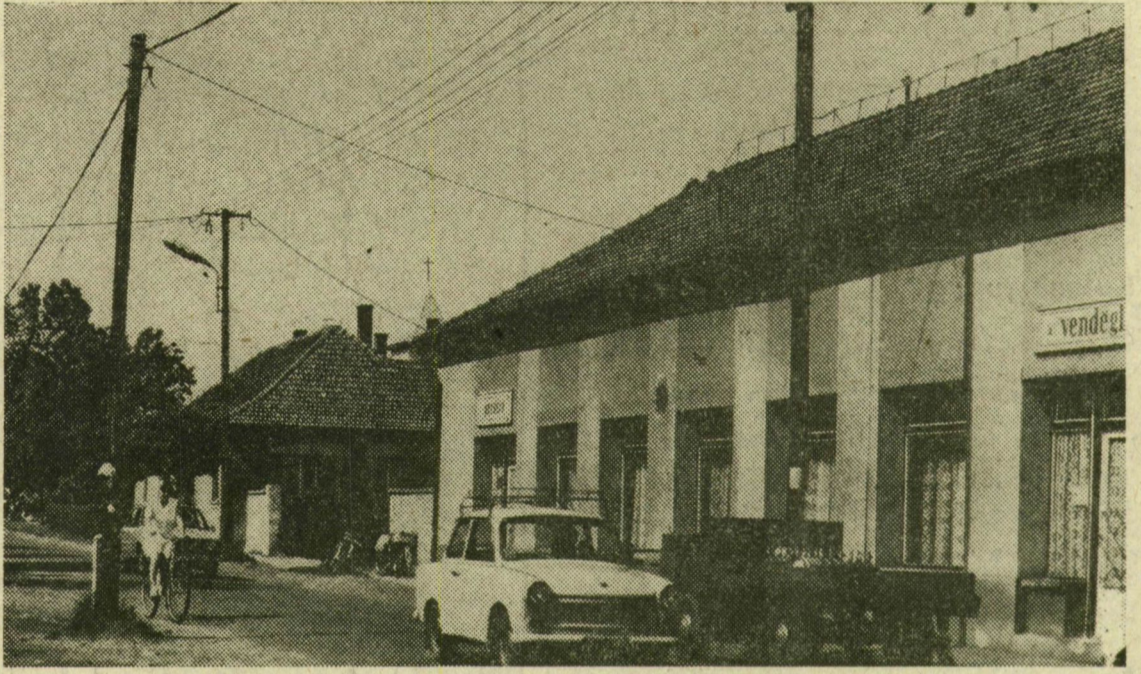

Pusztamérgesesi tudósítások

Ez a falu borból lett. Jött a filoxéra, a szőlő gyökereinek tetve, sorra pusztultak el híres bortermő vidékeink ültetvényei. Eszes emberek hamar észrevették, hogy a homokvidéken nem él meg. A tudomány úgy tudja, azért, mert járatai beomlanak, a nép meg azt mondja, a homok kiösi a szőmit. Mérges talán a szőlőtelepítésben is utolsó volt. Ne csudálkozzunk rajta, birtokosa Jászberény: onnan ide járni kész ráfizetés. Bankár vette meg, Ormódi Béla, és a határ egy részét szőlővel telepítette be. A szőlőhöz kapás is kell, a kapásnak laknia kell valahol, a bankár tehát számolt. Aki néhány korona foglalt tudott adni, megtelepedhetett a sovány homokon. Ennek a századnak az elején földkunyókában, hantházakban és homokbucka oldalába vájt vermekben laktak a mérgesiek.

Amikor ötvennyolcban először tettem be a lábam a faluba, az az érzésem támadt, hogy ide az ember csak végső elkeseredésében telepedhetett le. Hadd mondjak el egy esetet, nem a legszusztosabb, de jellemző. Alberletben lakott egy értelmiségi lány, a munkahelye szomszédságában. Szállásadója arra kérte, szálljon haza mindig, és otthon végezze el a dolgát. Annyira kellett a trágya a homokra. Ennyire szegény volt a falu.

Tanítani jó...

Másfél évig tanítottam itt, a becsület is úgy kívánja, az iskolát el ne kerüljem. Kínálkozik is az alkalom, hogy az akkorit a mostanihoz hasonlítsam. Minden év azzal kezdődött, hogy a tanterületnek több mint fele beadta áthelyezési kérvényét. Sok oka volt, nincsen idő mindent előhozni, de volt egy igen-igen lényeges is: nem volt lakásunk. Ezerkétszáznegyven forint fizetésből a százforintos alberlet is drága volt annak a pályakezdőnek, aki üres zsebbel érkezett. Jártunk a madzagvasúttal, volt úgy, hogy napi hat óráig rajta töltöttünk. Más ember nyolcat dolgozott, mi csak az utazással elköptattunk hatot; mire az iskolába beértünk, fáradtak voltunk. Kettőn kezdtünk akkor, Horváth László, a mostani igazgató volt a másik. Emlékszem rá, elmentünk bemutatkozni látogatásra a tanácsra. Senki nem kérdezte meg tőlünk, hol lakunk. Most? Igaz, hogy csendőrségi lóistállóból is építettek szolgálati lakást pedagógusoknak, de mindenkinek van hol laknia. Néhányan saját házban, hárman kölcsönrel építettek, és jó pár szolgálati lakásban, nyugodt

körülmények között. Nem akorom eltúlozni a dolgot, a ló láb is kilóg, hiszen eredeti szakmát dicsérem, de szoros kapcsolatot érzek a falu látványos fölkelése és az óvónők-tanítók-tanárak méltó megbecsülése között. Okos és igyekvő emberek tudnak változtatni egy falu sorsán, az okosság pedig az iskolából származik. Vannak huszonöt éve együtt tanító tagjai a tantestületnek — ők a kisebbség —, a többség is áttelepült azonban a tíz évet.

Bogozgatni kezdtük az én osztályom névsprájt, alig van valaki, aki a faluban maradt volna. Igaz, a mostani nyolcadikban is ketten mondták csak, hogy visszajönnek majd, tehát a falu még mindig nem tud kenyert adni minden gyermekének, de szép sor adódik azoknak a nevéből is, akik diplomával jöttek haza, felelős beosztásba. A jelen is, a jövő is függ tőlük. Eszüktől és akarattuktól. Mind-egyikre nagyobb szükség van itt, mint máshol, mert a homok most is nehezen adja meg magát.

Itt járt iskoláit, ide jött vissza Turcsányi Erika. Nagy élménye, hogy szeretettel fogad-

ták. Gyakorló hónapját is itt töltötte, akkor még félt, hogy gyereknek tekintik, akik tanították. Eleget bírálták egymás óráit a képzőben is, de ott csak a rosszat mondták, hogy attól szabadulhassanak meg, itt a jóra is föl hívták figyelmét, hogy az erősödjen benne. Első perctől kezdve egyenrangú tagja a tantestületnek.

Kíváncsi vagyok, a mostani képzők mennyire készítenek föl magára az iskolára. Itt tanultam meg becsülni a régi szegedi képző beoltással egyenértékű hivatásra nevelését, hadd kérdezzem itt az új tanítónt.

Igen kevesen voltunk, akik eredetileg is erre a pályára készültünk, leginkább azok jöttek, akiket választott életüjkükről sikertelen fölveteli tériített el. Kicsit se csodoálkozzhatunk, ha el is hagyják az iskolát, és máshol keresik boldogulásukat. Azt hiszem, a képzés legnagyobb gyengeje, hogy kevés a gyakorlat. Mindenféle tervet készítettünk, de nem volt alkalmunk tábla előtt, gyerekek előtt hitelesíteni. Beszedték a tervezeteket — és kész. Még vissza se kaptuk őket, hogy a tévedéseinket észre-vegyük.

— Szeret tanítani?
— Azt hiszem, ez a legszebb pálya.

Boldog emberek

Sokat időztem a nemszeretem oldalon, átváltok most olyan témára, amelyről szintén többet kellene beszélnünk. Furcsa buk-fenc a fejünkben, a boldog embereket tartjuk csudabogárnak. Akiből ömlik a panasz, mintha lemezről jönne, hamarabb észre-vevessük akkor is, ha maga terremti elő mindennapi panaszait. A tönkretett élet köztügy, a boldogság mindig magánügy?

Négy fiú van Csuka Sándoréknál. Aki már az elsőnél hányja magára a keresztet, nehezen tudja elképzelni, hogyan lesz ebből boldog család.

A férfi szőlőszedet-boraszatot tanult, de traktoros lett, mert így többet kereshet, a feleség gondnok. Kettejük havi jövedelme tízezer körül van, családi pótlékkal együtt, háromezer-négyszáz azonnal bemeleg belőle az OTP-be, tartozást enyhíteni. Vegyük elő hamar a statisztikusok módszereit: az egy főre jutó jövedelem havi ezeregyszáz forint.

— Ez már jó! Az elején csak ötszáz jutott. Meg kell tanulni beosztani a pénzt. A húgom szokta mondani, jó minálunk, itt minden van, csak tíz fillért ne kérjen senki, mert az nincsen.

— Tíz éve gazdasági csodára vár a világ. Ami itt van, az családi gazdasági csoda. Új a ház, szép és nagy.

— Eljöttünk az előbb a régi mellett, az állami gazdaság udvarában. Már senki nem lakik benne, mert olyan helyre nem lehet családot költöztetni. Más megoldás nem volt, nekünk építenünk kellett.

— De miből?

— Férjemék családiában tízenyegye a testvér, közülük három kőműves. Összefogott valamennyvi, készen lett a ház. Amikor náluk kell a segítség, mi megvünk. Fkkora familiában segítségből talán soha le nem telik az adósság, de nehogy nyúgnek értse, mert nem az. Előre tudjuk, szabadság idején kinél dolgozunk.

— Négy gyerek mellett súlyos kiadások is vannak.

— Van egy anvakóánk, ha lefiat, a beiskolázás költségeit abból fedezzük. Négy süldőt fogtunk be hízóba, egyet levágunk, három leadunk: megvehetjük a téli tüzelőt. A gazdaságban kiszédték a régi szőlőt, a töve azé, aki szedi. Az öreg almásban ugyanígy. Hőban jártunk, megdolgoltunk érte, de nem fizetünk. Más elfut a munka elől, mi megkeressük. Érik az alma? Megvünk szedni. Almat kapunk érte. Vállalunk lakodalmi főzéseket vállalnak, megyek én is velük. Többet keresek egy nap alatt, mint egyébként egy hét alatt. És a sok jó kóstolót se

szabad elfelejteni! Azt jelenti, finomat főztünk, meg vannak elégedve velünk. Tessék körül-nézni, megéllünk. Könyvünk is van annyi, hogy a konyhaszekerény is könyvvel van tele.

— A kis kiadások is sokat visznek.

— Ahol kevés a pénz, ott nem forinttal mérjük az életet. Segítettünk kutat fűrni, cserébe hoztunk a rádiókat. Mi nem versenyezhettünk senkivel, de a jó szándék mindig megtalál bennünket.

— Jön a nyár...

— Megyünk a férjem fűgához. Ott nincs gyerek, minden évben azért veszi ki a szabadságát, hogy a mieink nála lehessenek. Örülnek a mieink is, alig várják, hogy mehessenek.

— Megkérdezem a gyerekeket is.

— Ott strand is van, moziba is mehetünk, és addig a kempingbicikli is a mienk.

— Anyjuk folytatja:

— Sógornóm szigorúbb hozzájuk, de hallgatnak is a szavára.

— Mikor üdültek utoljára?

— Nem panaszkodhatom, szakszervezeti segélyt minden évben kapunk, de csak egyszer üdültünk, tizenegy évvel ezelőtt.

— Ide kéne a beutaló!

— Nyolcvanötben telnek le a kölcsönök, akkor nagyon szeretném elmenni valahová, ha segít a SZOT. Ha a nagyobbik fiunk, a Laci kiesne belőle, akkor inkább hamarabb. Mindig az volt a vágyunk, hogy meg együtt elmehessünk valahová. A mi családunk részleteiben, külön-külön nem tudna pihenni, mi össze vagyunk növe.

— Könyörgöm, panaszkodjanak egy kicsit!

— Kire, mire? Az volt a vágyam, hogy köröskörül ablak legyen az új házon. Lett. Hogy központi fűtés legyen. Az is lett. Azon siránkozzunk talán, hogy amikor lányt akartunk, akkor is fiú lett? Tényleg azt akartunk, a harmadiknál már tévedésből lánynevet mondtam be a kórházban, ki is nevettek érte, a negyediknek pedig nagyon lánynak kellett volna lennie. Örülünk, hogy mind egészséges. A három nagyobbik kipróbálta a kollégiumot Szegeden, amikor a legkisebbik megszületett, az ő kedvéért mind hazajött. Nagy segítség volt a kollégium, és nagy öröm, hogy ennyire ösztartanak.

— A pénzt, már beosztottuk, az időről még nem beszéltünk.

— A Sanyi minden héten focizott, mentünk szurkolni. En kézimunka-szakkörbe csöppen-tem bele, arra is jut egy kevés. Az időt beosztani, az a nagy dolog, meg kell próbálni azt is. Ha lehet, semmiből nem akarunk kimaradni.

— Szép, kerek család.

Árnyék

Ha avval kezdtem, hogy ez a falu borból lett, a folytatást is le kell írnom: félig benne is maradt. Akiiket tanítottam, azok közül is lett néhány, aki jóval többet iszik, mint kellene, ezt a témát se el nem kerülhetem, se meg nem szépíthetem.

Miért iszik a mérgesesi ember? Mert jó a bora. Akkor igazság ez, a magam eszéből ki nem tellett volna. De az élet is jó, akkor is, ha nem ismétélhető, és az egészség is, itt pedig az egyik jóba könnyen belefűlad a másik kettő.

Dr. Tischler Anna körzeti orvost és Nagy Andrásné vb-titkárt kértem meg, segítsen friss példákkal. Azt a csúfondáros tételt már az utcán hallottam, ha itt meghal egy alkoholista, öt másik áll a helyébe. Meg-erősítették: ha a szám nem is pontos mindig, a tendencia igaz. Majdnem minden háznál van ital, de aki a változatosságot kedveli, vendéglőben, kiskocsmában, borkóstolóban és zugkocsmákban bármikor megtalálja a normális adag sokszorosát. Panaszolják, ott nyitotta meg borkóstolóját a szövetkezet, ahol a munkásbusz megáll. Azok az építők, akik palotát rakhatnának narközben sörösüvegéből, csak egy hosszút lépnek, és haza nem mennek józan fejjel. Az is lehet, hogy bent jól dolgoznak, hiszen jól keresnek, de ennek az életmódnak az üledéke a faluban marad. Következményei beláthatatlanok.

— Az alkoholizmus betegség, tehát gyógyítani kell.

— Kellene, de nem lehet. Egyetlen asszonyt tudunk mon-

dani, akinél sikerrel járt az elvonó kúra.

— Asszonyok is isznak?

— Sajnos, igen. A gyerekek tehát két oldalról látják a rossz példát ilyenkor. Hihetetlenül hosszas eljárás előzi meg magát a beutalót. Kell a család véleménye, a szomszédoké, az orvosé, a tanácsé, a rendőré és a munkahelyé. Legtöbbször a munkahelytől kapjuk a legjobb véleményét, pedig nem hisszük, hogy ittas állapotban rendszeren lehet dolgozni. Amióta a szövetkezet megnyitotta borkóstolóját, mintha pártjára állt volna a sokat ivóknak: még inkább melletük voksolt. Azért, mert oda viszik a hasznót? Vagy azért, mert jobb munkást úgyse kapnak?

— Ha mégis sikerül a beutalás?

— Hét végén mindenki hazajöhet. A bizalom fontos eleme a gyógyításnak, lehet, hogy máshol mindenhol beválnak, de nálunk, sajnos, nem. Bocsnát a kifejezésért, de hülvére issza magát, akibe egész héten töltük a gyógyszert.

— A példa említettött az előbb.

— Dicsérmünk kell a vezetőket. Aki komoly poszton van, nem iszik, mégse az ő példáiuk terjed, nyilván azért nem isznak, mert belátiák, ez az átok visszafordíthatatlan. Ha viszont belátiák, nekik kellene következetesebbnek lenniök: a környezetükben se lenne szabad megtűnni, akinek az akarata gyöngye. Lehet, hogy szondáznak munka közben, de vérvételre még senkit sem küldtek. Mindenki tudja, a szonda önmagában kevés.

— A tünetek?

— Jobb sorsra, érdemes emberek mennek tönkre időnap előtt. Remegős lesz a kezük, szellemileg leépülnek, testileg is leromlanak, időnként egyszerűen megzavaródnak. Van egy emberünk, harmincegy éves, májzsugorodás miatt leszázalékolták. Egy másik bent van az ideggyógyászaton, súlyos agyi elváltozásokkal. Mondjam a harmadikat is? Negyvenéves, megbénult az egyik karja. Az a legnagyobb baj az iszákos embernél, értelmét izzsa el leghamarabb, és képtelen föl-fogni, hogy önsorsát teszi tönkre. A társadalom erőfeszítései nálunk így foglalhatóak össze: hadakozunk az iszákosság ellen, aztán eltartjuk, aki mégis iszik. Mert beteg lesz, a betegnek pedig jár a táppénz. Akár utaltathatnánk azonnal a kocsmába, mert azt is odaviszik. Ne tessék azt hinn, hogy könnyen kiűrjük az embereket, de ezekre elég ránézni, és azonnal látszik, betegesek, nem dolgozhatnak. Van, aki akkor látszik igazán betegnek, ha nem iszik.

— Válás, ital miatt?

— Nem sok van, mert a részeg embertől nem lehet elválni. Aki iszákos, azt levakarni se lehet a családról.

— Baleset?

— Szamaras kocsi-ról esett le valaki, eltörtött a válla. Még egyszer leesett, meghalt. Lovak közé esett egy másik, ő is meghalt. Motoros és biciklis ütközött össze nemrég, a biciklis volt részeg: nyílt törés.

— Kiút?

— Még nem látjuk.